

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

25. APRILLIL 1931. A.

Nr. 8

ÜHEKSAS AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:

Aastas	Kr.	5.—
Pooles aastas	"	2.50
Üksik number	"	—25
1923 aastak.	"	—50
1924	"	3.—
1925—1930 a. ä	"	5.—

Toimetus ja talitus:

Tallinnas, Suur Roosikrantsi
uul. Nr. 12.
Telefon Nr. 4—72.
Jooksev arve: Eesti Panga Tal-
linna osakond Nr. 609.

Kuulutuste hind:

1 lhk. Kr. 20.—, 1/2 lhk. Kr. 10.—,
1/4 lhk. Kr. 5.—, 1/8 lhk. Kr. 2.50,
1/16 lhk. Kr. 1.25.
Dokumentide kaotamise kuulu-
tused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.



SISU:

Õigusteadlastel puudub ühine seisukoht maaomavalitsuste reformi kohta.	Lhk. 115
Meie teede korrashoiu küsimus Agr. N. Vatter	" 117
Maavalitsuste põllumajandusosak. praegu ja nende ümberkorraldamise võimalu- sed tulevikus kulude kokkuhoiu ja ots- tarbekohasuse seisukohalt — K. Pajos	" 120
E. Maaomavalitsuste Liidu 1930 a. tegevuse ülevaade	" 122
Omaavalitsustegelased:	
A. Kohver	" 127
Alfred Vainola	" 128
E. Maaomaval. Liidu ja omaavalits. tegevus	" 129
Riigikohtu seletused.	" 131
Küsimused ja vastused	" 132
Kuulutused	114, 132

Rasutage juhust!

SUUR HINNAALANDUS!

E. Maaomavalitsuste Liidu juhatuse otsuse kohaselt 21. aprillist s. a. on
:- võimalik kuni 1. juulini s. a. :-

A J A K I R J A

„MAAOMAVALITSUSE“

EELMISI AASTAKÄIKE SAADA

POOLE HINNAGA:

nimelt:

1923 aastakäik	25 senti		1927 aastakäik	2.50 senti
1924	" 1.50 "		1928	" 2.50 "
1925	" 2.50 "		1929	" 2.50 "
1926	" 2.50 "		1930	" 2.50 "

Paljusi huvitav vallasekretäride eksamineerimise kava 1926 aastakäigus on aastakäigu hinnaalandusega kättesaadavaks tehtud.

Üleval toodud hinnad on arvatud ühes postikuludega.

Tellimised adresseerida: „MAAOMAVALITSUS’e“
talitus Tallinnas.

Õigusteadlastel puudub ühine seisukoht maaomavalitsuste reformi kohta.

Omaavalitsusi lähemalt tundjad õigusteadlased omavalitsuste kaitsjate osas.

Kümnenda õigusteadlaste päeval 10. aprillil s. a. oli päevakorras muu seas ka prof. Csekey referaat „Omaavalitsuse reform Eestis“.

Puudub võimalus käesolevas numbris prof. Csekey referaadiga lugejaid lähemalt tutvustada. Üheks reaalsema iseloomuga teesiks on tema referaadis olnud: Üheastmeline maaomavalitsus.

Just see küsimus sai ka läbirääkimiste keskpunktiks ja just selle küsimuse asjus läksid õigusteadlaste arvamised lahku, sedavõrd lahku, et õigusteadlaste päeva juhatus arvas tabavat õiget seisukohta, kui esitas küsimuse kohta resolutsiooni, et õigusteadlaste päev tunnistab tarvilikuks omavalitsuste reformimise täies ulatuses ja peab soovitavaks järgmisel õigusteadlaste päeval selle reformiga seotud küsimused üksikasjalisemalt päevakordi võtta. Leidus siiski enamuses neid õigusteadlasi, kes selles küsimuses tahtsid otsuse ära teha ilma andmeteta.

Kui tähelepanna seda, kelle sulest ilmuvad kirjutised maavalitsuste vastu ehk kes nende vastu koosolekul täissui kõnelevad, siis enamikus on need isikud, kes kas üldse ei ole üle maavalits. läve astunud, ehk kellel maavalitsuste ülesannete üle selgus puudub. Kes viimaseid tunnevad, need ei saa nii kergekäeliselt talitada. Seda tõendab ka õigusteadlaste päev. Õigusteadlased, kellel on juhus olnud maavalitsustele lähemal seista ehk nende tegevust lähemalt tundma õppida, esinesid õigusteadlaste päeval omavalitsuste kaitsjatena.

Et õigusteadlaste päev ei möödunud ainult maavalitsuste likvideerimise hüüdsõna tähe all, vaid et seal omavalitsuste asjade tundjate poolt teistsugu seisukohte kaitsti, selle tõenduseks järgnevad read õigusteadlaste päevalt „Päevalehe“ järele, keda tuntakse maavalitsuste kaotamise suure pooldajana, seega kirjutis erapoolik

ei saa olla maavalitsuste pooldajate ka suks.

„Võttes vastuväiteks sõna riigikohtunik Palvadre leidis, et me praegused omavalitsuse organid, võrreldes sellega, mis nad olid oma töö alguses, ei olegi nii halvad, nagu püütakse tõendada. Ka omavalitsuste politiseerimise üle kaebamine ei ole tänapäeval enam nõnda akuutne nagu oli varemalt.

Pikemalt võtab sõna referaadi vastu Jans, väites, et suuremalt osalt omavalitsused Eesti riigi rajanud ongi. Omavalitsus oli see, mis pingutas raskeil aegadel ja lõi olukorra, et rahvas võis kaitsta edukalt oma iseseisvust. Ungaris ja Venemaal, näiteks, kus omavalitsused olid lõdvad, varises demokraatlik riigikord hõlpsasti kokku. Ungaris pandi praegune kord maksma väliste jõudude abil.

Siis poliitika omavalitsustes! On eksitus, kui tahetakse poliitikast üldse lahti saada. Küsimus on ainult selles, kas mingi poliitika on hea või halb. Kui me omavalitsustest lööme välja poliitika ja panekime selle asemele bürokraatsed masinavärgid, diskrediteeriks see meid väga. Poliitika tegemine harimatute ja ebavastutusvõimeliste isikute poolt, nagu seda kahjuks on tehtud, ei pruugiks rikkuda veel tervet seda mõistet. Omavalitsusorgane ei maksa lõhkuda kergel käel ja põhjalikumalt järele mõtlemata. Vanade tegelaste harjumus ja vilumus tähendab palju.

Lõpuks väitleja leiab, et prof. Csekey ettepanekuil ei ole ei teoreetilist ega praktilist kuju. Kõik referaadis tehtud otsused ja järeldused on enneaegsed ja väga ühekülgsed.

Ka Riigikogu asjadevalitseja Maddison ei näe meil omavalitsuse kriisi. Kõik, mis meie omavalitsuse asutistes seni halba sündinud, ei ole niivõrd poliitika kui üksikute ja järelevalveasutiste süü. Seega tu-

leb see halbtus kirjutada rohkem keskvalitsuse arvele.

Et meil nurisetakse omavalitsuste üle, on arusaadav, sest mõõduandvad on majanduslikud olud. Kodanik peab maksma riigile ja omavalitsusele. Sellest vaen omavalitsuste vastu.

Paha lugu on see, et me seni pole näinud, mis meie omavalitsus on teinud. Me pole sest kuski lugenud. Kui aga lähemalt vaadelda, näeme, et omavalitsus on teinud õieti palju ära, nii hariduse, teedekorralduse ja muudel aladel.

Nõutakse, et meie omavalitsustegelased oleksid tingimata ülikooli haridusega alates vallasekretäridest. Kuid mis põhjusel võime nuriseda oma praeguste vallasekretäride üle? Nad ei ole halvad ja saavad oma ülesannetega kõige paremini toime. Hiljuti pandi nende peale veel uus raske kohustus, perekonnaseisu-ametniku ülesanded. Me näeme, et nad suudavad täita neidki hästi. Kui 1926 aastal vabanes 400 vallasekretäri kohta, ei kandideerinud neile ükski ülikooli haridusega isik. On liialdus, et vallasekretärid peavad olema ülikooli haridusega.

Võttes sõna, tähendab hra Alev, et midagi peab tulema asemele, kui me kaotame ära maavalitsused ja jätame alale ainult vallavalitsused. Need ei suudaks siiski täita kõiki tarvilisi ülesandeid. Maavalitsuste ülesandeid muidugi tuleb ja peab kärpima. Riigivõim ei saa end vallavalitsustes küllalt maksma panna, kui vahepeal on veel maavalitsused. Teatud määral meil tuleb minna monokraatliku valitsemissüsteemi juure.

Senised vallaametnikud on täitnud oma ülesandeid hästi: Me võime küll nõuda ülikooli haridust vallasekretärikt, kuid mis hakkame peale vallavanemaga? See on ju valitav isik. . .

Proua Ostra-Oinas väidab, et omavalitsustele ei tohi panna peale uusi ülesandeid, kui seks pole ka uusi tuluallikaid. Valitsuskorda täpselt fikseerida pikemaks ajaks meie kiirelt areneva elutempo juures ei ole mingil moel otstarbekohane.

Pahe on see, et meil vastavaisse ametisse valitakse ebakohaseid ja ebasobivaid isikuid. Isikute valimise moodus aga on palju kardetavam kui valimine parteinimekirjade järele. Partei kontrollib ja vastutab oma tegelaste eest, mis ta esitab oma valimisnimekirjas. Poliitikat välja puhastada omavalitsusest me ei saa niikaua kui meil veel valitseb demokraatlik kord.

Meie omavalitsused on viimasel ajal arenenud õieti intensiivselt vaatamata mada laile palkadele. Tänapäeva omavalitsusorganid ei saa kuidagi enam võrrelda endiste tsaariaegsetega.

Adv. Nirk leiab, et meie maale on antud palju vähem õigusi kui linnadele. Reform tuleb siin teostada ja maavalitsused kaotada ära. Me vallad tuleksid laiendada umbes praeguste kihelkondade suurusteks, sest praegused vallad on liig väikesed ja selle tõttu on neil ka liig vähe materjaalset ja intellektuaalset jõudu.

Oma referaadi kaitsevaidetes prof. Csekey tähendab, et mõned väitlejad on teinud opositsiooni opositsiooni enda pärast. Et Eesti riik on ainult Prantsuse ühe kubermangu või Saksa kahe provintsi suurune, siis on väga kallis pidada kahekojalist maaomavalitsust, see on lihtsalt luksus.

„Meil Ungaris kui vabaneb mõni vallakirjutaja koht, on sajad pakkumised advokaatide poolt koha saamiseks. Vallasekretär võib täita kõrgema hariduse juures palju suuremaid ülesandeid kui seda on lihtne paberimäärimine. Vallakirjutaja peab teadma just niisama palju kui terve ministrite kabinet.“

Omavalitsuste reformi maal hädatarvilikuks tunnistades, pidi õigusteadlaste päev ometi maaomavalitsuste reformi kavade käsitamise järgmise õigusteadlaste päeva ülesandeks jätma.

Küsimus on suur küsimus. Kui seda juhuslikult ja riskita ei taheta lahendada, tuleb asja põhjalikult kaaluda, eriti veel siis, kui lahendamise põhimõtete kohta puudub ühine seisukoht nagu õigusteadlastel kümnendal õigusteadlaste päeval.

19. aprillil 1931.

Meie teede korrashoiu küsimus.

Agr. N. Vatter.

Viljandi Maav. Ehitus-teeosak, juhataja.

Asudes teede korralduse küsimuse lahendamisele, pean alguses kohe tähendama, et minul puuduvad statistilised andmed praeguse ja endise teede korraldusorganisatsioonide ja nende kulukuse võrdlemiseks.

Nagu teada, sündis teede korraldus Vene val. ajal kubermangu ja semstvo teedekapitalide arvel. Kubermangu teedekapitali arvel teostati suuremaid ja laiaulatuslisema tähtsusega teede ja sildade ehitamist, kuna semstvo teedekapitali arvel rohkem kohalise iseloomuga töid teostati. Peale selle kandsid kohalikud vallad naturaalkohustust ning vallavalitsuste peale oli pandud võrdlemisi suured ja rasked ülesanded sildade ja truupide ehituse ja korrashoiu alal.

Baltimaadel oli teede korraldus antud mõisnikkude meelevalla alla ning siin teutses maa- või Landrats Kolleegium, kelle korraldusel töötasid piirkondade järele vastavad eriteadlased ühes tarviliste abijõududega. Lõuna-Eestis oli igas maakonnas, peale eritealaste, ametis n. n. „kreisisaadikud“, kes auametina ka teede asjade korraldamisel kaasa kõnelesid. Igas maakonnas oli üks mõisnik saadikuna tegutemas.

Eesti iseseisvuse algpäevil oli teede korraldus teatud määral ummikusse sattunud ja selle ala peale oli vähe tähelepanu pööratud, sellepeale vaatamata, et meil töötas teedeministeriumi juures maanteede valitsus, kelle otsekoheseks ülesandeks oli üle riigi teede ja sildade ehitamine ja üldine teedeasjanduse juhtimine. Vabariigi Valitsuse määrusega 7. sept. 1920 a. määrati üldjoontes ära teede korraldus küsimused, kuid maavalitsustele ei antud selle määruse põhjal mingisuguseid erilisi õigusi teedeasjanduse juhtimisel kaasarakimiseks ning teede seisukord üle riigi halvenes.

Maanteede valitsus oli kohapeal 6 jaoskonda loonud, kus jaoskondade juhatajate kaudu teede ja sildade ehitust teostati. Igas jaoskonnas töötasid tarvilised eriteadlased ning jaoskonnad allusid maanteede valitsuse ülemale, kes Tallinnast teedeasjandust juhtis. Tegelik elu näitas, et maanteede valitsus ei suutnud tema peale

pandud ülesandeid täita ja Riigikogu oli sunnitud oma otsusega maanteede valitsust likvideerima. Maanteede valitsuse likvideerimise lugu Riigikogu poolt näitab, et ei ole otstarbekohane teede asjanduse tegelik juhtimine ühest keskkohast, ilma et juht igakülgselt kursis oleks igas maakonnas valitseva olukorraga. Keskkohast võidakse välja anda mitmesuguseid üldiseid määrusi ja juhtnöore, kuid üksikasjade lahendus peab sündima ikkagi koha peal olude kohaselt.

Peale maanteede valitsuse likvideerimist ilmusid teedeministri määrused teede ja sildade ehitamise ja parandamise kohta riigi kulul ning nende määruste järele pandi need ülesanded maa, linna ja alevi omavalitsustele peale.

Maanteede seaduse ilmumisega algas uus ajajärk teede ehituse, paranduse ja korrashoiu alal, mille järele välja kujundatud kindel süsteem ja kindlad korraldused. Maanteede seadus rändas kaua aega enne ilmumist ühest valitsusest teise ja komisjonist komisjoni. Tehti ümber, täiendati, lapiti ja muudeti, kuid sellepeale vaatamata leidub seaduses väga palju üksikuid segaseid paragrahve, millest tõlgitsemisel tekkinud mitmesugused lahkkelid ja arusaamatused. Eriti rohkesti arusaamatusi ja lahkkelisid on tekitanud teedeministeriumi ja maavalitsuste ning maavolikogude kompetentsi küsimustes. Kuigi maanteede seadus küllalt selgelt ette näeb maavalitsuste ja maavolikogude õigused ja kohustused, siis saab sellest teedeministerium hoopis teistviisi aru. Sellest siis tuleb ka sarnane olukord, et teedeministerium koormab ennast korralduste ja ettekirjutustega, mille lahendamine täiel määral kuulub kas maavalitsuste või maavolikogude kompetentsi.

Kuid peale eelpool tähendatud küsimuste on väga palju segadusi ka puht tehnilistes ja majanduslikes küsimustes. Nii, näiteks, maanteede seaduse § 16 keskmise löike järele valdadele muretsema vähemate sildade jaoks ehitusmaterjali. Missugust ehitusmaterjali peavad maavalitsused valdadele muretsema, kas ainult metsamaterjali andma, või ka kive, betooni, lupja, tõr-

va jne., selle küsimuse jätab see § lahtiseks. Samuti lahtiseks jääb küsimus, kes on kohustatud muretsetud materjali kohale vedama, kas vald või maavalitsus, kas se sünnib tasuta jne. Sarnaseid näiteid võib tuua kaunis palju.

Maanteede seadus paneb maavalitsuste peale väga palju ülesandeid ja kohustusi, nagu III kl. teede määramine, teedevõrgu korraldamine maakondades, teede jagamine, erateede avamine ja sulgemine, uute teede ja sildade ehitamine, olemas olevate teede ja sildade suvine ja talvine korras-hoid ja kapitaal parandamine, maa võõrandamine teede alla, kruusaaukude avamine, teede revideerimine, jõuvankrite registreerimine ja järelevalve, omnibusside liinide üle järelevalve, järelevalve avalikkude hoonete üle jne. jne. Peale nende ülesannete, mis maanteede seaduse ja selle elluviimise määrustega maavalitsuste peale pannakse, on väga palju teisi teesajandusega ühenduses olevaid küsimusi, mida peavad maavalitsused lahendama.

Tekkib küsimus, kas oleks võimalik maanteede seadusega maavalitsuste peale pandud ülesannete lahendamist mõne teise asutuse peale panna ja ühes sellega maavalitsusi lihtsustada ehk hoopis ära kaotada. Kõige pealt tuleksid kõne alla vallavalitsused. Vallavalitsused on endistel aegadel teede korralduse alal õige palju ära-teinud ja seda on märgata ka praegugi. Vene ajal tuli valdadel palju trupe ja silde ehitada, teid täita, uusi teid ehitada ja naturaali kohustuse korras korraldada.

Nüüd on aga olukord muutunud. Maanteede seadus on palju uusi ülesandeid esile toonud ja minu arvamise järele ei saa vallavalitsused ilma vastavate eriteadlasteta neid kohustusi ja ülesandeid täita ka kõige parema tahtmise juures. Valdadel pole aga praeguse majandusliku olukorra juures võimalik vastavaid eriteadlasi ametisse võtta.

Maanteede seaduses ettenähtud ülesannetest ei saaks minu arusaamise järele ühtegi lahendamata jätta ja neid ülesandeid ei saa „koondada“, vaid tulevad paratamata kõik küsimused lahendada. Sellega on ka päevaselge, et nende küsimuste lahendamiseks peavad vastavad asutused kohapeal olema, olgu siis kas maavalitsused või teedeministeeriumi osakonnad. Kõik tööd, mis seni ajani on tehtud, tulevad ka tulevikus äratada. Praegu on märgata, et töö koorem kõigis maavalitsustes teede alal aina suureneb. Seda näitavad

kokkuseatud aruanded, teedekapitali summad, teede alal tegutsev personaal ja töö tulemused looduses ja riigilt määratavad summad, missugused seaduse kohaselt praegu veel suurenda võivad.

Teede alal tegutsev personaal on alles võrdlemisi vähe kogenenud oma ülesannete lahendamiseks. Üks aasta on teed maanteede seaduse kohaselt täiel määral maavalitsuste korraldusel olnud. Üle 5000 klm. kruusateid on 1930 a. kevadel maavalitsuste korrashoiule võetud. Maavalitsused on 2 aastat teed varem oma korraldusse võtnud, sest alles 1932 aasta juuni kuuks oleks tulnud maanteede seaduse järele kõik I klassi teed ülevõtta. Nii on siis üks aasta tuleproovina läbitehtud — alus pandud teede korralduse organisatsioonile, väljatöötatud kodukorrad ja juhtnöörid, ametisse seatud hulk teemeistreid jne. Kõik see on nõudnud palju vaeva ja jõukulu — kuid nagu selgub, ei ole see asjata sündinud, vaid sellel on ka võrdlemisi head tagajärjed olnud. Seda võivad tunnistada need, kes tuttavad meie endise ja praeguse teede olukorraga, olgu see siis kas meie oma inimene või mõni väljamaalane. Kõik peavad tunnistama, et meie teede olukord on paremaks muutunud ning maavalitsused suudavad nende peale pandud ülesandeid lahendada. Ei ole minu teada ühtegi juhtumist ette tulnud, kus maavalitsus oleks mõne ülesande täitmata jätnud ja teedeministeeriumile võimaldanud kauaoodatud tööd, maanteede seaduse muutmiseks kohaselt. Ei ole minu teada ka juhtumisi, kus maavalitsused töid kallimalt teostavad, kui ette nähtud eelarvetes, nagu see praegusel ajal selgub uute raudteede ehitamisel ja väga paljudes teistes riigiasutustes riigikontrolli aruannete järele. Omavalitsuste vooruseks on olnud ja jääb ka kindlasti tulevikus: otstarbekohane, meie olude kohane tööde teostamine ja odavus. Seda võime statistiliste andmetega tõendada kõigilt aladelt. Ja see on ka arusaadav, sest omavalitsuste juhid on kohapeal üles kasvanud, kohaliste oludega kõige paremini tuttavad, tunnevad peensuseni valitsevat olukorda ja oskavad ka selle järele vastavaid tagajärgi saavutada. Peale selle on omavalitsuste juhid avaliku kontrolli ja kriitika tule all ning tihti käib võistlus üksikute omavalitsuste vahel, üks püüab teist oma otstarbekohaste korralduste ja võtetega üle trumbata. See kõik viib edu poole, mida meie aga sugugi tä-

hele ei või panma riigiasutuste ja ametnikkude suhtes.

Maavalitsuste teede alal tegutsev personaal ja organisatsioon on alles noor ja lõpulikult väljakujunemata. Raske on praegusel ajal ka siin ette näha koondamise võimalusi — kuid maavalitsused on ka sellel alal tegutsenud. Praegu on kantseleiline asjaajamine liiga keeruline ja on märgata, et kantselei personaal suureneb. Tuleb palju täita ja kokku seada väga mitmesuguseid aruandeid ja tabelisi. Teedeministeerium nõuab kõiksuguseid aruandeid. Kõik see nõuab tööd ning kõige parema tahtmise juures ei suuda olemasolev personaal tarvilisi paberisi täita ning kantselei tööjõude tuleb juurde võtta.

Väga võimalik, et tehnilise personaali alal tulevikus koondamisi ette saab võtta. Ka teemeistrite arvu peaks vähendada saama, sest igalpool asetatakse kindlad sillad ja truubid ning teede korrashoiu kohustus veidi väheneb.

Kõigist ettetoodud asjaoludest selgub, et praeguse olukorra juures ei ole võimalik teede alal kuigi tuntavaid koondamisi ette võtta. Tulevikus võiks aga ka siin teatud tagajärgi saavutada.

Lõpuks tahaksin peatuda ka selle küsimuse juures, kas ei oleks võimalik teedeasjanduse juhtimist riigi keskvalitsuse kätte anda. Senised kogemused on näidanud, et riik ei ole läbi saanud ilma vastavate kohapealsete asutusteta ja sel puhul, kui maanteede seaduse teostamine maavalitsustelt ära võetakse ja teedeministeeriumi peale pannakse, tuleb riigil paratamata kohapeal omad valitsused või asutused luua. Kuid ei ole ka kindel, et sellega kulude kokkuhoidu saavutatakse, vaid kartma peab, et personaali ülevõlpidamise kulud suurenevad. Tallinnast teede tegemist ei ole võimalik juhtida, seda on näidanud vastavad kogemused. Muidugi küsitav on, kas teedeministeeriumi poolt ametisse seatavad jaoskonna insenerid suudaksid kõiki küsimusi lahendada, sest maanteede seadusega määratud ülesanded on: 1) tehnilise, 2) majanduslise ja 3) administratiiv iseloomuga. Hea tehniline jõud ei ole igakord majandusmees ega administraator ja vastuksa.

Ei ole ka kuidagi loomulik, et sel puhul teedeministeeriumi ametnikud ise seavad tööde projektid kokku, annavad tööd välja, maksavad raha, võtavad tööd vastu ning koostavad lõpuarved. Sel puhul on

kontrolli teostamine väga raske ja võivad eksitused ja kuritarvitused tekkida. Praeguse olukorra juures ei pea maavalitsused oma ametnikke, teemeistreid, küllalt kohaseks töötegijatele rahamaksmiseks, vaid raha maksetakse harilikult vallavalitsuste kaudu, kusjuures kõik arved ja tehtud tööd piinlikult kontrollitakse maavalitsuse poolt. Mis sünniks aga siis, kui sadade miljonitega üksikud ametnikud opereerima hakkas, seda ei oska enesele ettekujutada.

Eks ole ju teedeministeerium ka praegugi oma võimeid teede alal näidanud. Meile on muretsetud rohkesti mitmesuguseid masinaid ja selle alla paigutatud kümneid miljoneid igas maakonnas. Kuid kas teatud masinad küllalt sobivad ja otstarbekohased meie oludele või nendega töötamine tuleb odavam kui varem muul teel — see on suur ja laiaulatusline ning väga vaieldav küsimus. Samuti on ka väga vaieldav küsimus, kas rasked sillatüübid ja nende alusteks maksivad normid on küllalt otstarbekohased meie olude jaoks ja rahvamajanduslisest seisukorrast välja minnes meile vastuvõetavad.

Kõiki eelpool ettetoodud asjaolusid arvesse võttes teeksin järgmise kokkuvõtte:

1. Maanteede seadus ja selle elluviimisega ühenduses olevad seadused ja määrused panevad maavalitsuste peale suuri kohustusi ja ülesandeid. Need ülesanded on: 1) tehnilise, majanduslise ja 3) administratiiv iseloomuga. Meie senised kogemused on näidanud, et keegi vasutav isik kõiki eeltähendatud ülesandeid rahuldavalt ei tunne, mille tagajärjel töö kahtlemata kannatab.

2) Maanteede seaduses ettenähtud ülesandeid ei saa koondada ega teostamata jätta, vaid kõik ülesanded ja seaduse nõuded tulevad täita.

3) Riigikogu poolt maanteede walitsuse likvideerimine näitab, et teedeasjandust pole võimalik üksikasjaliselt ühest keskkohast juhtida, vaid teedeasjanduse teostamiseks peab igas maakonnas vastav organisatsioon või asutus olema, kelle juhid põhjalikult tuttavad kohaliste oludega.

4) Teede korraldus on kohalise tähtsuse ja iseloomuga küsimus. Maavalitsused on, seniajani nende peale pandud ülesandeid suutnud rahuldavalt täita ja ka tulevikus peaks see küsimus täiel määral maavalitsuste hooleks jääma.

5) Seniseid maavalitsuse ülesandeid teede korralduse alal pole võimalik valla- valitsuste peale panna.

6) Ei saa otstarbekohaseks pidada olu- korda, kus riik paneks maanteede asjan- duse juhtimise oma kohaliste ametnikku- de peale, millega kokkuhoidu ei saavutata ja kus laiaulatusliste tööde teostamisel

puuduvad keskasutusel tarvilikud kontrol- limise võimalused.

7) Praegust asjaajamist teede alal tu- leks lihtsustada ja paberiuputust vähen- dada. Revideerimisele tulevad võtta ka koosseisud ja sellega ühenduses olevad küsimused.

Maavalitsuste põllumajandusosakonnad praegu ja nende ümberkorraldamise võimalused tulevikus kulude kokkuhoiu ja otstarbekohasuse seisukohalt.

K. Pajos

Viru Maavalitsuse esimees.

Maavalitsuste põllumajanduse osakon- nad on juba praegu äärmiselt kokku tõm- matud, nii et tähelepanu väärivat kokku- hoidu personaali koondamisega tähendud alal maavalitsustes teha ei saa.

„Maaomavalitsuse“ nr. 5 lhk. 79 järgi oli 1929 a. 10 maavalitsuses kokku (Jär- vamaalt puuduvad andmed) 6 kantselei- ametnikku, kellest mõnel veel teiste osa- kondade töid täita, seega umbes $\frac{1}{2}$ töö- jõudu maakonna kohta.

Kõigis maavalitsustes on põllumajandu- se osakonna juhataja juhtimisel veel vä- hemalt üks ehk kaks osakonda.

Täpsed andmed põllum. osak. ametnik- kude ja osakonna juhatajate palkade koh- ta puuduvad, kuid umbkaudselt keskmise- na võime võtta osakonna juhataja palgaks Kr. 200.— kuus, ehk pool palka = 100 kr., põllumaj. osak. ametniku palgaks Kr. 100.— kuus, ehk pool palka = Kr. 50.—, seega aastas Kr. $150 \times 12 = 1800$ kr. 1 maa- valitsuse kohta, ehk Kr. $1800 \times 11 = 19.800$ krooni, ümarguselt 2 miljoni senti riigi kohta.

Kuni 1928 a. laienev maavalitsuste tege- vus põllumajanduse alal vähenes 1929 a. alates, kui keskvalitsuse ja Riigikogu soo- vil anti agronoomiline nõuande korraldus uuesti asutatud Talumajanduse nõuande büroole. Büroo pidi paralleelselt väljaku- junenud põllumeeste nõuande tööd koon- dama, kuid ei suutnud seda mitte, vaid on agron. nõuande praegu veel rohkem killu- nenud, kui enne Büroo asutamist. Nii võime meie Büroo tööjõudude kõrval, keda mõnes maakonnas ligi tosin (Virumaal 11) leida veel kuni 10 erinõuandjat: Aianduse,

piimanduse, linnukasvatuse, tõuseltside eritundjad, seakasvatuse, sooparanduse, kodumajanduse, ehituse, kartulikasvatuse, linakasvatuse jne. erinõuandjat.

Tundub, et meie agronom. nõuande prae- gune korraldus pole otstarbekohane, vaid lai, halb ja kallis.

Selle väite põhjendusena tähendan, et Taani välismin. 1929 a. väljaande „Däne- mark“ järgi oli Taanis 1928 a. põllumajan- duse nõuandjaid (konsulenta):

A. Riigiteenistuses — $18 = 8\%$,

neist taimekasvatuse alal 1, koduloom. kasv. alal 3, piimaasjanduse alal 5, aian- duse alal 2, mitmes. põll. harude alal 4; neist Färöe saartel 1, välismaadel 2.

B. Põllumajand. seltside ja ühingute konsulenta — $211 = 92\%$,

neist taimekasvatuse kons.-ta 55, kodu- loomade kasv. kons.-ta 47, piimaasjanduse kons.-ta 1, raamatupidamise kons.-ta 46, mullateaduse kons.-ta 4, taime- ja kodu- loomade kasvat. ja raamatupidamise kons.- ta 34, aianduse kons.-ta 21, mitmel alal 3.

Need andmed näitavad, et põllumajan- duse eeskujul maal — Taanis: 1) peetakse otstarbekohasemaks põllumajand. isetege- vusele rajatud põllumajanduslist nõuan- net, kuna ainult 8% konsulentidest on riigiametnikud, 2) põllumehele antakse pea- miselt 4 erinõuandja-kaudu õpetust (tai- mekasvatuse, karjakasvatuse, raamatupi- damise ja aianduse), 3) iseseisvate nõu- andjate arv võrreldiselt meie nõuandjate arvuga on väiksem (meil täpsed andmed puuduvad, kuid üldarv pole palju vähem Taani üldarvust).

Tuleks soovida, et meie põllumajanduse nõuande korraldus veel lähemal ajal otsarbekohasemalt ümberkorraldatud saaks selles mõttes, et nõuanne ja põllumees, kui mitte otsekohesesse, siis lähemasse ühendusse astuks.

Üheks Maavalitsuse põllumajanduse osakonna ülesandeks on seni olnud **põllumajanduskutsekoolide asutamine ja ülalpidamine**. Nagu Riigikontrolööri ülevaatest 1928/29 a. riigiasut. j. n. teg. lehek. 117 selgub, oli 1928/29 a. (Punane raamat):

1) riigi korralduses põllumaj. kutsekoole 12 tk., neis 42 õpetajat ja 269 õpilast, seega igas koolis keskmiselt 22,4 õpilast ning iga õpetaja kohta umbes 6,4 õpilast.

1928/29 a. põllumajand. avalikke (peaasjalikult maavalitsuse) ja erakutsekoole 19 tk., neis andsid õpetust 77 õpetajat 733 õpilasele, seega igas koolis — 38,5 õpilast, 1 õpetaja kohta 9,4 õpilast.

Neist andmetest on näha, et maavalitsuse ja eraorganisats. põllumajand. kutsekoolid on õpilaste rikkamad, omavad suurema seltskonna poolehoidu, ja neis tulevad loomulikult kulud ühe õpilase kohta ka vähemad kui riigi koolis. Ei ole viimaste aastate kulude üle küll täpseid andmeid, kuid 1928/29 a. aruande järgi tegid riigilt maksetavad õpetajate palgad ühe õpilase kohta riigikoolis Kr. 89.953:269=334,4 kr. ja teistes avalikkudes põllumaj. kutsekoolis Kr. 170.297:733=232,3 kr.

Et maavalitsused õpetaja palkadeks liisumme peaaegu sugugi ei kulutanud, võib ütelda, et sel alal riigikoolide ja maavalitsuse (+ eraorg.) koolide kulud suhtuvad üksteisse kui 4:3. Ka muud ülalpidamise kulud on maaval. (eraorg.) ennem vähemad, kui riigil.

Kokkuvõttes peame tunnustama, et põllumajanduse kutsekoole on otstarbekohasem maavalitsuste poolt juhtida, kui riigiasutuste kaudu, sest kohalikkude omavalitsuste (ja seltside) koolidel on suurem põllumehe poolehoid, ning nad tulevad odavamad.

Viimastel aastatel on maavalitsuse põllumajandusosakonna tegevuse laienemist märgata maaparanduse ja veekomisjonide alal.

Mitmed maavalitsused soodustavad põllupidajate ühiste peakraavide kaevamist tasuta eelplaanide valmistamisega kas oma või põllumaj. keskorganisatsioonide kultuur tehnikeri läbi.

Kraavide korrashoiu korraldus ja veeühisuste loomine nõuab maavalitsuselt nii-

hästi kulu kui korraldavat kätt. Veekomisjonid võivad saada ära kaotatud ning selle ülesanded maavalitsuse peale pandud.

Loomatervishoiu ala laieneb aast-aastalt maavalitsustes, iseäranis viimaseil aastail, sest on saadaval kutsega loomakarste.

Maavalitsused, põllumajanduse osakondade kaudu on riigi loomisest saadik aktiivselt osa võtnud meie **maareformi teostamisest**, nimelt kinnitanud kandidaate kruntidele. Siinjuures pole maavalitsusel sel alal jäetud palju õigusi, neid on igal sammul seatud raamidesse, on jäänud maavalitsustele ainult rasked kohused, kus nii mitmelgi korral raske toimida. Maavalitsused on sellega korralikult valmis saanud. Meie maareform on aga pikale veninud ja riigil läheb kalliks maareformi lõpule viimine eriasutuste kaudu.

Seepärast on otstarbekohane maakorralduse komisjonide ülesanded maavalitsuse peale panna, kus neid täielikult likvideerida ei ole veel võimalik.

Maavalitsuse põllumajanduse osak. teostavad veel mitmesuguseid ülesandeid — juhivad maavalits. põllumajapidamisi, esinevad keskvallitsuse ees põllupidajate huvides märgukirjadega jne.

Peale selle teostab osakond järevalvet, et need toetused, mis maavolikogu põllumajanduse edendamiseks põllumaj. seltsidele ja põllupidajatele on määratud, saaks otstarbekohaselt ära tarvitatud.

Lõpuks tähendan, et Maavalitsuse põllumajandusosakonna kulud kokku Riigi Statistika Keskbüroo (dets. 1930) andmetel olid:

1926 a. 301,4 tuhat kr., 6,2 % üldkulust.

1927/28 a. 336,9 tuhat kr., 7,1 % üldkulust.

1928/29 a. 338,3 tuhat kr., 7,5 % üldkulust.

Eelpool toodud arvesse võttes tuleb järeltada:

1. Personaali kulud maavalitsuse põllumajanduse osakondades on äärmiselt kokkutõmmatud, ehk puuduvad täielikult, sellepärast, kui kokkuhoiust juttu, siis saab seda teha killustatud ebaotstarbekohaselt ja kulukalt korraldatud agronoomilise nõuande alal.

2. Praegune agr. nõuande töökorraldus on tegelikult põllumehest eemaldunud ja seltskonna osavõtu sellest minimumini vähendanud. Agr. nõuande töö ümberkorraldamise lõpusihiks peab olema selle töö and-

mine nende korraldamisele, kes seda nõuannet vajavad.

3. Selle lõpusihi saavutamiseni ja praeguse laiutamise pidurdamiseks tulevad sellele tööle maavalitsused kaasatõmmata.

4. Maavalitsuse ja eraorganisatsioonide ülevõltpidamisel olevad põllumajanduse kutsekoolid on õpilaste rikkamad, kui riigikoolid ja kulud ühe õpilase peale vähemad, mispärast põllumaj. kutsekoolide ülalpidamist maavalitsuste ja eraorganisatsioonide poolt tuleb otstarbekohaseks pidada.

5. Veekomisjonide ülesanded tulevad panna maavalitsuste peale, see toob kulude kokkuhoidu, lihtsustab ja kiirustab asjaajamist.

6. Loomatervishoidline abiandmine maa-

valitsusest sõltuvamaks teha ja maavalitsuse ja loomaarstide vahelkord ümberkorraldada rahva tervishoiu seaduses väljendatud põhimõtetel.

7. Et maakorralduse töö lõpuleviimine nähtavasti veel pikale venib, tuleks maakorralduse komisjoni ülesanded maavalitsuste põllumaj. osak. peale panna, mis annaks kokkuhoidu ja oleks otstarbekohasem, kui nende väheste teoksil olevate tööde pärast eriasutuste ülalpidamine kohadel.

8. Maavalitsuste põllumajandusosak, tuleks edespäi vahetalitaja osa etendada põllumehe ning põllutöölise ja põllumajanduse oskustöölise vahel. Püüda masinatega töötavate põllutöölise vabatahtlikku kinnitust õnnetusjuhtumiste vastu arendada.

E. Maaomavalitsuste Liidu 1930 aasta tegevuse ülevaade.

Uuendused ja koosseis.

Uuenduste alal Liidu sisemises korralduses oleks märkida aruande aastal Liidu põhikirja muutmist, võimaldades valdadele enam vabadust oma esitajate valimisel Liitu ja iseseisvust Liidu liikmeks astumiseks, nimelt 10. okt. 1930 a. Liidu nõukogu poolt muudetud ja Vabariigi Valitsuse poolt 17. dets. 1930 a. kinnitatud põhikirja muudatuste põhjal võivad vallaomavalitsused Liitu astuda iseseisvalt (üksikult), samuti ka sealt lahkuda, kuna valdade esindajateks võivad olla vallavalitsuse ja vallavolikogu liikmed ning vallasekretärid.

Liitu kuulusid aruande aastal, nagu varemaltki, kõik 11 maavalitsust. Valdade seast on aruande aasta jooksul 30 uut liiget juurde tulnud, lahkunud ainult üks vallavalitsus. Aasta lõpul oli 241 valda Liidu liikmed.

Tegevuse suun.

Liidu väga laialdastest ülesannetest kerivad esikohale kord ühed, teinekord teised tegevusalad. 1930 aastat tohib äärmärkida Liidu tegevuse suuna suhtes kui omavalitsuste, eriti vallaomavalitsuste, sisemise korralduse rajavat aastat ja seda esikohal vallaomavalitsuse seaduse eelnõu põhjaliku arutamise, samuti ka vallavoli-

kogude kodukorra väljaandmise pärast. Omavalitsuste sisemise korralduse alal tuleb äärmärkida ka seda osa, mis Eesti Maaomavalitsuste Liidul on omavalitsuste asjaajamise lihtsustamise alal. See küsimus sai suurema tõuke just Liidu algatusel ja Kohtu- ja Siseministri soojal poolehoidul ja kaasabil võeti asjaajamise lihtsustamise küsimus tõsiselt päevakorraks peale Soomes tehtud uurimisi.

Omavalitsustegelaste teadmiste laiendamist tuleb teise, eriti väljapaistva alana Liidu 1930 a. töös ära märkida. Omavalitsusametnikkude ettevalmistamise pikaajaliste kursuste korraldamine oli esimeseks ja tõsisemaks katseks varustada ametnikke ja tegelasi tarviliste teadmistega. Kui Liit vallavanemate kursuste korraldamise jättis maavalitsuste teostada, siis küsimuse algatamine ja kursuste kava koostamine kuulub Liidule ja näitab, et vallaomavalitsuste sisemine kindlustamine ja asjaajamise korrapäraseks muutmisele kaasaaitamine on Liidu tõsine püüe, mida omalt poolt kinnitas tahe vallaomavalitsuse tegelase käsiraamatut väljaanda, milline kavatsus tuli edasilükata just uue vallaomavalitsuse seaduse ootamise pärast, sest see muudab mõndagi praegusest korraldusest ja käsiraamat peaks kooskõlas olema juba uue seadusega.

Peale siin märgitud ja esile tõusnud alade on Liit tegutsenud kõigil aladel, mida põhikiri talle ülesandeks teeb, eriti võib veel nimetada sõprussidemete loomist peale Soome Maakogukondade Liidu ka Rootsi, Taani, Läti ja Poola maaomavalitsuste liitudega.

Seisukohad seaduste ja määruste eelnõude kohta.

Aruande aasta jooksul on seisukohte võetud järgmiste seaduste ja määruste kohta:

1. Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni seaduse muutmise seaduse eelnõu juhatuses arutatud ning märgukiri esitatud paludes pensioni seaduse alla kuuluvaks arvata ka omavalitsuste liitude ametnikud.

2. Omavalitsuste maaga varustamise seaduse eelnõu ja selle paranduste kohta Riigikogu komisjonides seisukohad võetud ning märgukirjad vastavate materjalidega saadetud seaduse eelnõu täiendamiseks, eriti mõisate poolt valdadele kingituseks antud maade valla nimele kinnitamiseks.

3. Nõukogus avalikkude hoonete ehitamise ja sisseseadmise määruse kava arutatud, selle kohta referaat peetud ning vastuvõetud seisukoht keskvalitsusele teatud.

4. Jalgrataste tarvitamise ja liikumise korralduse sundmääruse ühtlustamise kava üle Liidu nõukogus refereeritud, kava juhatuses läbiarutatud ning hiljem Linnade Liidule põhimõtteliseks seisukoha võtmiseks saadetud.

5. Liidu nõukogus ülestõstetud sundmääruse vajaduse küsimus ehituste ja ehitamise kohta maal. Hiljem ministereeriumist viimase poolt väljatöötatud sundmääruse kava seisukoha võtmiseks saadud ühes suvituspaiga ehitussundmääruse kavaga. Tähendatud kavad maavalitsustele seisukoha võtmiseks saadetud.

6. Õpetajate teenistuseseaduse eelnõu Liidu juhatuses ja nõukogus arutatud ning Liidu seisukoht Haridus- ja sotsiaalministeeriumile teatatud.

7. Samuti vallaomavalitsuste seaduse eelnõu kohta Liidu nõukogus referaatidega esinetud, eelnõu selleks moodustatud komisjoni läbivaatamiseks antud, „Maaomavalitsuses“ äratrükitud ning vallavalitsusi üleskutsutud eelnõu kohta oma seisukohtadega esinema. Komisjonis tehtud parandused ühes vallavalitsustelt saadud

seisukohtadega nõukogus veel kord läbi kaalutud ning sellele vastavalt Liidu seisukoht Ministeeriumile teatatud.

8. Veo- ja liikumisvahendite registreevimise lihtsustamise asjus Liidu kindel seisukoht teatatud, milline kooskõlas kõigi maaomavalitsuste seisukohtadega.

9. Õppe- ja kasvatustöö ülevälve seaduse eelnõu kohta märgukirjaga esinetud Riigikogu Hariduskomisjonile.

10. Teedeministeeriumist saadetud veskitammi sildade ehituse ja korrashoiu juhtnõõride kavas parandused tehtud ja need Ministeeriumile teatatud.

11. Ehituse seaduse eelnõu kohta referaat ära kuulatud ja küsimust juhatuses arutatud ning selle põhjal põhimõtteline seisukoht teatatud.

Liidu algatus seaduste muutmiseks.

1. Selleks, et võimaldada vallavalitsustele, kel toituskapital veel olemas, seda kasulikult äratarvitada, pööras Liit Kohtu- ja Siseministeeriumi poole ettepanekuga toitusseaduse muutmise seadust selles mõttes muuta. Ministeerium ei rahuldanud Liidu palvet, leides asja mitte küllaldaselt põhjendatud olevat.

2. Teedeministeeriumile märgukiri saadetud, et teedekapitali arvele võetaks I ja II kl. teedest vee läbijuhtimise kulud, kui see töö tehakse maaparanduse otstarbel. Ministeerium oli ettepanekuga nõus ainult sel juhusel, kui töö on tarvilik teede kuivatamiseks.

3. Kohtu- ja Siseministeeriumi ees esinetud ettepanekuga, et Ministeerium seaks kokku ja esitaks Riigikogule vastuvõtmiseks tsiviilkohtupidamise sead. § 16215-a muutmise eelnõu, mille siht on riigi ja omavalitsuste maksuvõlgade eesõigustamine varanduste müügi puhul.

Omavalitsuste huvide kaitse keskvalitsuse ning valla huvide kaitse maavalitsuse ees.

1. Maavalitsuste esimehed esitasid Liidu nõukogu volitusel 8. mail Riigivaneemale omavalitsuste seisukorra kohta üldmärgukirja äramärkides rea alasid, kus omavalitsuste edukaks tööks muudatused vajalikud.

2. Valdadelt algkooli õpetajate valimise õiguse äravõtmise kavatsuse vastu märgukirjaga esinetud, paludes avalikkude algkoolide seadust selles mõttes mitte muuta.

3. Ropka vallavalitsuselt Kohtu- ja Siseministeeriumile saadetud ettepanekut isikumaksu tähtaja muutmise kohta arutatud ning ettepanekut omalt poolt Ministeeriumi ees toetatud.

4. Patküla vallavalitsuse ettepaneku kohaselt keskvalitsuse ees esinetud hobusepasside hinna tõstmise palvega, missugune ettepanek Ministeeriumi poolt heakskiitmist ei leidnud.

5. Maksudevalitsuse poole märgukirjaga pööratud maksumaksjate nimekirjades peale nimekirjade koostamise tähtaega ettetulevate paranduste järgmiseks aastaks jätmiseks, et ärahoida vallaraamatutes mitmekordsete paranduste tegemist. Küsimus oli Tori vallavalitsuse poolt ülestõstatud. Maksudevalitsus tegi korralduse, et parandused enne nimekirjade koostamise tähtaega vallavalitsustele teatataks.

6. Kohtu- ja Siseministeeriumi ees toetatud Viljandi maavalitsuse ettepanekut teistest asutustest rahasaamise raamatu tarvitamise ärajätmist pankadest jooksva arve summade saamisel.

7. Teedeministeeriumilt palutud luba tarvitada teehöövleid ka II ja III klassi teede parandamiseks, millega Ministeerium osaliselt nõus oli, lubades teehöövleid tarvitada ainult II kl. teedel ning ainult sellel juhusel, kui teedekapitali teed vääriksel korras on.

8. Teedeministeeriumi palutud, et teedeosakondade kantselei ametnikud maavalitsuste juures kuuluksid palga suhtes ühtlaselt tehnilise personaaliga teedekapitali alla.

9. Aru vallavolikogu seisukohta Tartu maavalitsuse ees toetatud Aru ja Kongota valdade liitmise raskuste asjus.

10. Vabariigi Valitsuse ees palvega esinetud kõik abinõud tarvitusele võtta lina kasvatus kaitseks ja lina hindade tõstmiseks.

11. Koolivõrgu korraldamise asjus kooliõnukude kaudu protesti märgukiri Ministeeriumile saadetud.

Omavalitsuste töö lihtsustamine ja korraldamine.

Soomes ning Rootsis viibinud Liidu tegelaste muljete järele olla seal asjaajamine ning osalt ka raamatupidamine palju lihtsamalt sisseseatud kui Eestis. Tõstetakse küsimus üles, kas ei saaks kedagi omavalitsuste tegelastest Soome asjaajamisega põhjalikult tutvunema saata. Et

Kohtu- ja Siseministeerium asjast huvitatud ning ettepanekut pooldas, saadeti Soome omavalitsuste asjaajamise ning raamatupidamisega tutvunema Liidu sekretär H. Avikson, ühel ajal Ministeeriumi esindajaga, kes seal tutvunes mitme vallalaomavalitsuse ja ühe linna töödega ning oma tähelepanekute ja meil läbiviia võimalikkude uuenduste kohta aruande ja ettepanekud koostas, mille alusel algasid Kohtu- ja Siseministeeriumis asjaajamise lihtsustamise teostamise nõupidamised, mis aga aruande aastal lõpule ei saanud jõuda.

Maavalitsuste raamatupidajad pidasid maavalitsuste arvepidamise kodukorra kava läbivaatamiseks nõupidamise ja Liidu juhatus esitas nõukogu volitusel Ministeeriumile parandused Ministeeriumi eelnõu kohta.

Maavalitsuste teedeosakonna juhatajate nõupidamisel 17. dets. lahendati ja ühtlustati rida küsimusi teede ehituse ja korralduse alal ja esitati Teedeministrile.

Valla kroonikaraamatu väljatöötamise komisjon pidas aruande aastal ühe koosoleku. Üksikasjaline raamatu kava välja töötamine kestab edasi.

Omavalitsusametnikkude ettevalmistamise kursused.

Kavatsus omavalitsusametnikkude ettevalmistamiseks kool asutada või pikemaajalisi kursusi korraldada on juba aastaid Liidu tegelaste seas püsinud. Vahepeal jäi asi soiku põhjusel, et Kohtu- ja Siseministeeriumil oli samasugune kavatsus. Kui see kavatsus siiski ei teostunud, võeti asi Liidu juhatuses uuesti üles. 1929 aastal Liidu poolt avaldatud kuulutusele andis soovijaid enam kui vastuvõtta suudeti. Kohtu- ja Siseministeerium toetas omalt poolt kursusi sellega, et lubas maksuta kasutada politseikooli juures ruume ühes tarviliku sisseseadega. See võimaldas Liidul väljaspoolt Tallinna kursantidele, misuguseid suures enamuses oli, anda kursuste juures tasuta ühiselu ruumi, mis kursustest osavõtmist hõlbustas. 14. jaanuaril 1930 a. avatigi kursused 50 meesning naissoost osavõtjaga. Kursuste töötegelikuks juhatajaks oli Liidu sekretär H. Avikson.

Kursuste õppekavas olid järgmised ained: eestikeel, matemaatika, õigusteadus: õiguse üldõpetus, riigi ja administratiivõigus, tsiviilõigus, kriminaalõigus; fiinantsteadus, ametline kirjavahetus, asja-

ajamine omavalitsustesse puutuvate seaduste, määruste ja juhtnööride tundma õppimise ja nende käsitlemisega: riigikogu ja omavalitsuste esituskogude valimine, volikogude ja valitsuste koosolekud protokolli kirjutamisega, administratiiv ala, rahandus ja majandus, hoolekanne, tervishoid, avalikud kohustused, haridus, rahvamajandus, üldine kord ja julgeolek ning kohtu ala; arve- ja raamatupidamine, ehitus ala, perekonnaseisu ametala, statistika, posti ametala ja retoorika.

Kursuste lektoriteks olid õppealadele vastavalt õigusteadlased, majandusteadlased, omavalitsustegelased ja keskkooli õpetajad, arvult 32.

Kursused kestsid 14. jaan. kuni 25. maini, millele järgnes suve-vaheaeg. Suve-vaheaegaks muretses Liit kursuslastele, kel praktika omavalitsuse alal puudus, praktikandi kohad omavalitsustesse, et võimaldada neil tegelikult omavalitsustöödega tutvuneda. 15. septembril algasid kursused uuesti ning kestsid 8. detsembrini, kokku 158 päeva 647 tunniga. Kursuste lõpul korraldati osavõtjale katsed vallasekretäri kutse saamise katsete korras hariliku eksamikomisjoni ees. Kursuslastest võtsid eksamist osa 44 isikut, neist sooritasid eksami vallasekretäri kutse õigusega 26 isikut. Üks kursuslane oli enne kursuste lõppu Võrus korraldatud vallasekretäride kutseksamitel kutse saanud.

Hariduse- ja Sotsiaalministeerium andis kursusteks Kr. 500.— toetust.

Jaoskonnaarstide täienduskursused.

Läinud aastal novembri kuul peeti Liidu korraldusel Tartu Ülikooli arstiteaduskonna juures täienduskursused jaoskonna arstidele. Kursustest võtsid osa üle maa 19 jsk. arsti. Kursused kestsid ühe kuu. Peetud kursused olid viimased selles tsükliis, et võimaldada kõigile jaoskonna arstidele, kes seni peetud kursustest pole saanud osa võtta, oma teadmisi täiendada.

Tutvussidemete loomine välismaade omavalitsustega.

Maalaiskuntien Liitto kutsel võtsid Liidu esimees ning juhatuse liige H. Lauri osa 28. ja 29. aprillil Helsingis korraldatud III. maakogukondade päevast. Soomes viibimise ajal tutvuneti seal Nurmijärvi valla asjaajamisega ning külaskäigult toodi kaasa materjaale omavalitsuste asjaajamise alalt.

Samuti võtsid Liidu esitajad osa Rootsi Maaomavalitsuste Liidu 10. aastapäeva pühitsemisest ning III kongressist 26.—28. juunil. Tutvuneti Rootsi valdade asjaajamisega, mille kohta Liidu juhatuses aruandega esineti. Seal loodi tutvussidemeid ka Taani Maaomavalitsuste Liidu esindajatega.

Tutvussidemeid loodi ka Poola Maaomavalitsuste Liiduga Poola presidendi Eestis viibimise puhul. Lähikäimine ja materjalide vahetus sai alguse ka Läti Maaomavalitsuste Liiduga.

Muu tegevus.

Aruande aastal astus Liit Eesti Panga aktsionäriks omandades 10 panga aktsiat.

Jaoskonna arstide seltsilt Haridus-Sotsiaalministeeriumile saadetud kirja kohta, milles palutud jaoskonna arste riigiametnikkudeks arvata ning riigi poolt neile palk maksta, missugune kiri Ministeeriumilt Liidule seisukoha võtmiseks saadetud, teatatud, et see ettepanek poolehoidu ei saa leida, kuid kui selle ettepaneku kohaselt talitakse, siis tuleks kõik tervishoiu kulud maavalitsustelt riigile üle anda.

Omavalitsustegelastele võimaldatud Poola Presidendi külaskäigu puhul korraldatud pidustustest osavõtmine. Poola Presidendile Liidu esimehe poolt maa- ja linnaomavalitsuste nimel üle antud album Eesti elu-olu kirjeldavate piltidega.

Liidu poolt algatud mõte, asutada Riigikogu liikmete hulgas omavalitsustegelaste grupp, teostati Liidu esimehe R. Kurise algatusel.

Liidu häälekandja.

Liidu häälekandja „Maaomavalitsus“ ilmus aruande aastal kaheksandat aastakäiku endises korras.

Aasta jooksul ilmus ajakirjas 68 artiklit, 10 kirjutust omavalitsustegelaste üle, 12 omavalitsuste päevauudist, 43 teadet Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevusest, 3 kirjutust välismaade omavalitsuste üle, 19 riigikohtu seletust ning 60 vastust küsimustele. Aastakäigu paksus 332 lehek.

Kirjastus.

1929 aastal trükist ilmunud 1930 a. omavalitsustegelase kalendri väljasaatmine tellijaile kestis aruande aasta algul hoogsalt edasi.

Aruande aastal ilmus trükist valla-

volikogude kokkord, missugune 1929 a. väljatöötati. Aasta jooksul müüdi läbi üle 11 tuhande eks. kodukor-
rast.

Sundnormide kogust ilmus aasta jooksul 10 vihku.

Omavalitsusametnikkude ettevalmistamise kursustel O. Suursööti poolt peetud loengud finantsiteaduse üle trükiti ära „Maaomavalitsuses“, millest äratõmbed tehti ning eriväljaandena välja lasti.

Aruande aasta algul lasi Liit kõigi vala- ning maaomavalitsuste jaoks Liidu poolt uue valimiskorra kohaselt väljatöötatud valimisplanketid trükkida. Sarnane ühiselt suurel arvul tellimine võimaldas planketid valla- ning maaomavalitsus-tele märksa odavamalt kätte toimetada, kui iga omavalitsuse üksikult tellides.

Liidu koosolekud ja esindajad.

Liidu nõukogu pidas aruande aastal 3 koosolekut: 23. aprillil Tallinnas, 30. augustil Tallinnas ning 9. ja 10. oktoobril Tartus. Päevakorras oli 22 küsimust.

Esimene koosolek peeti vana koosseisuga, kaks viimast uue koosseisuga omavalitsus esituskogude muutmise tagajärjel.

Koosseisu kuulusid:

Endised esitajad koosseisus:

Harju maavalitsusest — R. Kuris, J. Johanson.

Järva maaval. — J. Sõnajalg, V. Krabi.

Lääne maaval. — J. Aljas, A. Aren.

Petseri maaval. — F. Trahv, A. Mäeloog.

Pärnu maaval. — J. Markson, A. Lusik.

Saaremaa maav. — M. Neps, E. Kerves.

Tartu maaval. — O. Pärlin, E. õunapuu,

D. Uiga.

Valga maaval. — J. Mõttus.

Viljandi maaval. — H. Lauri, N. Vatter.

Viru maaval. — K. Pajos, E. Rosenberg,

H. Kiiver.

Võru maaval. — A. Kohver, A. Vainola.

Harjumaa valdadedest — J. Gefria, A.

Kürbis.

Järvamaa valdadedest — J. Kents, M.

Männik.

Läänemaa valdadedest — A. Einseln.

Petserimaa valdadedest — N. Rammula,

J. Saaremägi.

Pärnumaa valdadedest — A. Adamberg,

N. Peterson.

Saaremaa valdadedest — A. Sepp, O. Liiv.

Tartumaa valdadedest — L. Antik, G. An-

nok, D. Zirnask.

Valgamaa valdadedest — A. Eichenbaum.

Viljandimaa valdadedest — J. Ott, O. Laarmann.

Virumaa valdadedest — G. Püss, R. Es-
senon, D. Küttis.

Võrumaa valdadedest — A. Kirrop, J. Suursaar.

Uues koosseisus:

Harju maavalitsusest — P. Männik, J. Depmann.

Järva maaval. — J. Sõnajalg, J. Vessart.

Lääne maaval. — A. Kasterbuch, J.

Nurk.

Petseri maaval. — F. Trahv, A. Mäeloog.

Pärnu maaval. — J. Markson, A. Lusik.

Saaremaa maaval. — M. Neps, B. Stein-
berg.

Tartu maaval. — O. Pärlin, E. õunapuu,

D. Uiga.

Valga maaval. — K. Ruus.

Viljandi maaval. — H. Lauri, N. Vatter.

Viru maaval. — K. Pajos, E. Rosenberg,

H. Kiiver.

Võru maaval. — A. Kohver, A. Vainola.

Harjumaa valdadedest — J. Gefria, J. Palm.

Järvamaa valdadedest — A. Suurkivi, K. Maardo.

Läänemaa valdadedest — A. Einseln, M. Miil.

Petserimaa valdadedest — J. Liivik, V. Mikolahin.

Pärnumaa valdadedest — A. Rõõmussaar, J. Nugis.

Saaremaa valdadedest — A. Rei, M. Punn.

Tartumaa valdadedest — L. Antik, E.

Laanberg, D. Zirnask.

Valgamaa valdadedest — A. Eichenbaum.

Viljandimaa valdadedest — E. Mällo, H. Rõõm.

Virumaa valdadedest — G. Püss, O. See-
strand, J. Toomel.

Võrumaa valdadedest — P. Leinbock, J. Suursaar.

30. augusti nõukogu koosolekul valiti uus juhatus, kuhu kuulusid — esimees H. Lauri, I. aseesimees A. Einseln, II. aseesimees P. Männik, III. aseesimees A. Eichenbaum ja liikmed J. Sõnajalg, O. Pärlin, G. Püss ning E. Mällo.

Endises juhatuses olid — esimees R. Kuris, aseesimehed O. Pärlin ja A. Einseln, liikmed J. Sõnajalg, H. Lauri, A. Eichenbaum, A. Adamberg ja G. Püss.

Juhatus pidas aruande aastal 11 koosolekut, läbiarutades 104 küsimust.

Revisjoni komisjon vanas koosseisus, kuhu kuulusid F. Trahv, M. Neps ja A. Kirrop, pidas aasta jooksul ühe koosoleku.

Uude revisjoni komisjoni valiti F. Trahv, A. Rei, A. Rõõmussaar ja A. Kohver.

Liidul olid alalised esindajad järgmistes asutustes:

Riiklises hoolekande nõukogus — K. Pajos, E. Pihlak, G. Püss ja A. Tobro (endised esitajad); K. Pajos, E. Pihlak, G. Püss ja H. Miller (uued esitajad).

Riiklises tervishoiu nõukogus — R. Kuris (end. es.); H. Lauri (uus es.).

Tariifi nõukogus — J. Gutman (end. es.); H. Avikson (uus es.).

Riigi Statistika nõukogus — H. Avikson (ed. es.); H. Avikson (uus es.).

Vabadussõja mälestamise komitees — H. Lauri (end. es.); H. Lauri (uus es.).

Riigi arhiivi nõukogus — Dr. P. Johansen (end. es.); Dr. P. Johansen (uus es.).

Omavalitsuste liitude vahelises komitees — H. Lauri, J. Sõnajalg ja H. Avikson (end. es.); H. Lauri, J. Sõnajalg ja H. Avikson (uued es.).

Rahvusvahelise administratiiv-teaduste levitamise Eesti sektsioonis — H. Avikson (end. es.); H. Avikson (uus es.).

Sanatoorium „Kloostrimetsa“ hoolekogus — H. Avikson (end. es.); P. Männik (uus es.).

Dr. Fählmanni mälestuse jäädvustamise komitees — H. Lauri (end. es.); H. Lauri (uus es.).

Sotsiaaltöö komitees — H. Avikson (end. es.); H. Avikson (uus es.).

Sihtasutis „Turiismi Keskkorraldus Eestis“ — H. Avikson (uus es.).

Hoolekande seaduse muutmise komisjonis — H. Miller, G. Püss (uued es.).

Riigi majandusnõukogus — H. Avikson (end. es.); H. Lauri (uus es.).

Suvitukohtade ja supel- ning tervisparandus asutiste keskkorralduse juhatuses — P. Männik (uus es.).

Peale selle võtsid Liidu esitajad osa veel mitmesugustest koosolekute, näiteks:

Maanteede ehitusmasinate pakkumiste läbivaatamise komisjoni kolmest koosolekust,

Veoautode pakkumiste läbivaatamise komisjoni koosolekust,

Nõupidamisest maanteede teemeistrite juhtnõõride asjus,

Maanteede- ja Ehitusosakonna võistluspakkumiste läbivaatamise komisjoni otsuse peale tulnud protestide läbivaatamise komisjoni koosolekust,

Kahest nõupidamisest teevahtidele juhtkirja andmise asjus,

Nõupidamisest juhtnõõride asjus naturaalkohustuste alusel korraspeetavate maanteede revidentidele,

Võistluspakkumistel ostetavate raskeveo- ja sõiduautode pakkumiste täiendava läbivaatamise komisjoni koosolekust,

Nõupidamisest mitmesuguste juhtkirjade läbivaatamise asjus,

Eesti riiklise maanteede kaardi väljaandmise nõupidamisest,

Nõupidamisest veoautodega kauba- ja kaubasaatjate veo asjus,

Betoonteede ehituse ja korrashoiu ajut. juhtnõõride läbivaatamise komisjonist,

Eesti Panga aktsionäride korralisest täiskogu koosolekust,

Kindral Unt'i mälestusmärgi korraldamise komisjoni koosolekust,

Uute kivipurustajate tüübi kindlaksmääramise komisjoni koosolekust,

Osta kavatsetavate 15 kergeveo auto tüübi kindlaksmääramise kom. koosolekust,

Nõupidamisest Kohtu- ja Siseministriumile arvepidamise korra kohta esitatud soovide kokkukõlastamise asjus,

Nõupidamisest maanteede ja sildade jaoks metsamaterjalide andmise määrase muutmise asjus.

Omavalitsustegelased.

A. Kohver

Võru maavalitsuse esimees 1921—1931 a.

15. aprillil k. a. sai täis 10 aastat, mill August Kohver rahvaesituse — maavolikogu — soovil ja valikul asus vastutusrikkale Võru maavalitsuse esimehe kohale.

Kümne aasta kestel neljandat korda va-

lituna Võrumaa esimeseks kodanikuks, on A. Kohver ära teeninud rahva tõsise lugupidamise.

Töötades käsikäes maavalitsuse liikmete ja ametnikkudega, on juubilar võitnud ametkonna kõrgema juhina endale üldise poolehoidu ja austuse.

A. Kohver'i kümneaastase tegevuse pu-

hul Maavalitsuse esimehena korraldas Võru maavalitsuse ametkond 15. aprillil kell 12 maavalitsuse ruumes aktuse, milline kujunes paljude külaliste ja rohkete õnnesoovide (muu seas ka E. Maaomavalitsuste Liidult) ja tervituste tõttu tõsiseks ja suurejooneliseks auavalduseks juubilarile. Aktus algas peale vastuvõtumarschi ja lühikest sissejuhatust maavalitsuse ametkonna esindaja poolt, koraaliga muusika saatel. Rohkete südamekõrval tervituste kõrval annetati juubilarile mälestuseks auadressed, albumeid, külalisteraamatid jne. Aktuse lõppedes kirjutasi aktusest osavõtjad tähtsa päevasündmuse mälestuseks omad nimed külalisteraamatusse, pigistasid veel kord sõbralikult tervituseks juubilari kätt ja igauks asus oma argipäevase töö juurde, sest mingisuguseid pidustusi ei olnud ette nähtud.

August Kohver on sündinud Pärnumaal, Halliste kihelkonnas, Vana-Kariste vallas 2. jaanuaril 1888 aastal väikepõllumehe pojana. Saanud alghariduse kohalikus algkoolis ja lõpetades Halliste kihelkonna kooli kursuse 1904 aastal, jatkas ta edasiõppimist tundide võtmise ja iseõppimise teel. Kutsehariduse põllumajanduse alal omandas õppides pikemat aega välismaal. Lõpetas Taanimaal „Daalum'i“ ja Saksamaal „Neuhaldenslebeni“ põllutöökooli ning astus selle järele Leipzigi ülikooli, kust oli sunnitud lahkuma lahtipuhkenud ilmasõja tõttu. 1915—1918 a. oli ta tegev Põhja-Liivimaa Põllutöö Keskseksi juures põllutöönooandjana, Võru esimese põllutöö talvekooli õpetajana ja pärast sama kooli juhatajana.

26. märtsil 1917 a., missugust päeva võib õigusega nimetada Võrumaa omavalitsuse sünnipäevaks, valiti Kohver Võru maakonna saadikute revolutsioonilisel koosolekul Võrumaa ajutise maakonna nõukogu liikmeks, kus ta tegutses peaaegu alikult tootluse korraldamise alal. 24. juunil 1917 a. valitakse ta, kuid nüüd juba seaduse järele, maaomavalitsuse esitusse ja samal päeval ka Maapäeva saadikuks.

1919—1921 a. on Kohver Võru maavalitsuse liige põllumajanduse osakonna juhina ja alates 15. aprillist 1921 a. kuni käesoleva ajani Võru maavalitsuse esimeheks ja ühtlasi ka maavolikogu liikmeks. A. Kohveri maavalitsuse esimeheks olemise ajal on asutatud ja ellu kutsutud terve rida ühiskonnale vajalikke ja kasulikke asutisi, mille üleslugemine siin pikale viiks.

A. Kohver on omavalitsuseasjadesse sü-

venenud maavalitsuse esimees ja energiline omavalitsuste põhimõtte kaitsja ning arendaja. Tema sulest on sellel alal ilmunud väga mitmed ja sisukad kirjutised omavalitsustesse puutuvate küsimuste lahendamise ja selgitamise alal. Võru maaomavalitsuses on tema juhtimisel läbi viidud järk-järgult suured ümberkorraldused töö lihtsustamise kui ka muul alal, mis on võimaldanud töö produktiivsust tõsta ja maavalitsuse kantseleiametnikkude arvu vähendada mitmekordselt. 1926 a. valiti ta Põllumeeste kogude nimekirja järele riigikokku ja oli seal omaval. komisjoni liikmeks. Riigikogust tuli tal lahkuda, et pühendada oma täit tööjõudu maaomavalitsuse juhtimisele.

Maavalitsuse esimehe vastutusrikka ja töörohke ameti kõrval on Kohver Maaomavalitsuste Liidu Nõukogu liikmeks selle algpäevist, Võru vangimaja kuraatoriks 1923 a., Väimela põllutöö- ja karjatalitajatekooli kuratoriumi ja paljude mitmesuguste tähtsamate komisjonide juhatajaks. Peale eelpooltoodut on Kohveril jatkunud energiat ja tahet võtta osa ja lubada oma asjalikku kaastööd Eesti Panga Võru osakonna diskontokomitees, Võru ühispanga Nõukogus selle esimehena, Kaitseliidu Vanematekogus, Kaitseliidu Võru Maleva juhatuses, Võrumaa Rahvahariduse Seltsi juhatuses ja ligi 15 aastat järgimööda Võru Eesti Põllumeeste Seltsi esimehena. Ka noorte organisatsioonid on Kohveril olnud alati südame lähedal ja ta on neile kaasa tõmmanud ning tuge pakkunud võimaluse piires.

Juubilar A. Kohver on väsimata tegelane juba Eesti iseseisvuse loomise päevilt. Nii on temale annetatud Kaitseliidu III. järgu Kotka-Rist kandmiseks kaelas oranshilindil kodanliste teenete eest Eesti iseseisvuse loomisel, „Ühistöö“ poolt rinnal kandmiseks valgel alusel kuld rist sinise siidlindiga ja Punase-Risti poolt teenete eest mälestusmärk.

Oma karskete eluviiside, alati lahke vastutuleku, erapooletu otsustamise ja asjatundliku hindamise ning töö austamise tõttu, on Kohver suutnud võita Võrumaa elanikkude, maavalitsuse ametkonna ja isegi tema poliitiliste vastaste lugupidamist.

J. A.

Alfred Vainola

10 aastat maakoolivalitsuse juhatajana.

Huvitav päev oli 15. aprill 1921. aastal — esimest korda oli koos suurte „lahingu-

tega" valitud Võrumaa parlament — maa-nõukogu. Erakonnad seinast seinani (ka kommunistid) esitatud. Võrreldes eelmisega, koosseis tunduvalt muutunud. Oli selge, et suuremad muudatused pidid tulema maavalitsuse koosseisus. Igal rühmal olid kandidaadid valmis. Uhkustati sellega, et „meie mehed“ on tuntud ja vilunud tööjõud, aga vat see ja seekandidaat on tundmata suurus. Nii kestsid kauplemised hilja ööseni.

Üks tundmatuist oli siis ka hra A. Vainola, kelle kandidatuuri juures pikemalt peatuti. Hilja õhtul anti siiski käed kokkuleppeks: üksteisele ja uus valitsus asus pakile. Haridusohjad läksid hra A. Vainola kätte. Õpetajate ringkonnad suhtusid esialgu uuesse juhisse tagasihoidlikult,

kuid peagi sobisid vahekorrad ja 10 aastat ühist tööd on jätnud paremaid muljeid ja mälestusi enamikule Võrumaa koolitegelastest. Need aastad on olnud Võrumaa ühisharidushoonele alusmüüri ehitamise ajaks ja sellesse müürisse on kahtlemata A. Vainola poolt kõvu kive asetatud. Viiks kaugele, hakata üleslugema üksikasju, olgu tähendatud ainult niipalju, et koolivalitsuse juhatajana on hra Vainola osanud sobitada suurearvulises õpetajateperes vastastikust arusaamist, usaldust ja lugupidamist, mis on ka pandiks rahulikule ja edukale koolitööle.

Jääks soovida, et rahulik töömeeleolu ja innukas edasipüüd Võrumaa haridustöö juhtimisel ka tulevikus edasi kehtaks.

Th. Rõbakov.

E. Maaomaval. Liidu ja omavalitsuste tegevus.

Eesti Maaomavalitsuse Liidu juhatuse koosolek 10. aprillil 1931 a.

Koos olid kõik juhatuse liikmed.

Valla kroonika-raamatu asjus annab ülevaate selleks moodustatud komisjoni liige A. Eichenbaum. Kui kroonika-raamatu jaotuse sissekannete korra ning aluste kohta ülevaade antud ja küsimuse üle läbiräägitud, otsustatakse kroonika-raamatu vormi ja sissekannete detailne väljatöötamine ühes näitlikkude eeskujudega jätta A. Eichenbaumi hooleks.

Sundmääruse kava ehituste kohta maalt leitakse olema vastolus mõneski paragrahvis kohalikkude oludega, mispärast kavas tehakse rida parandusi.

Sundmääruse kava ehituste kohta suvitus- ja ravituspaikades tunnistakse vastuvõetavaks mõningate paranduste juures.

Avalikkude hoonete ehitamise ja sisseseadmise määruse kavas märgitakse ära rida vastuvõtmata norme.

Avalikkude algkoolide seaduse eelnõuga, mis praegu Riigikogu Hariduse komisjonis läbivaatamisel, tutvunedes selgub, et selles suur osa nendest parandustest, mis Liidu poolt 1927 a. Haridusministeeriumile saadeti, aset on leidnud, mispärast leitakse vaja olema ainult järgmiste §§-de peale Hariduskomisjoni tähelepanu juhtida.

1. Eelnõu § 7 määrab koolikohustuse 3 aasta vanustele lastele. Koolikohustuste

edasilükkamine peale §§ 22 ja 23 ettenähtud juhuste on suurte raskustega seotud.

Varajane koolikohustus tingib koolitöö väiksema edu, eriti meil, põhjamaail, kus Lääne-Euroopa eeskujuga vaevalt kohaldatav. Eelnõus ettenähtud ja meil maksva koolikohustuse alguse vanaduse juures läheb suur hulk inimesi ellu teadmistega, mis ta kuni 13—14 a. vanuseni omandanud. Nii noores eas omandatud teadmised ei saa elu jaoks kuigi põhjalikud olla. Ka kutselaadiliste täienduskoolide ehk -klasside jaoks on 14 a. algkooli lõpetajad liig noored selleks, et seal midagi äraõppida. Sedasama võiks ütelda ka keskkooli astujate kohta, mispärast koolikohustuse alguseks tuleks määrata 9 aastane vanadus 8 asemel, seda enam, et § 7 kolmas lõige võimaldab ilma erilise raskuseta ka nooremaid kooli võtta, kuna koolikohustuste vanaduse ülemmäär, 16 a., võimaldab ka 9 a. kooliastujatel veel ühe aasta isegi teist aastat klassis istuda.

2. Eelnõu §§ 35, 36 ja 37 ettenähtud 7 aastane maaalgkool ei ole ka maaelanikkudele, kelle huvides ka uus kord arvatud oli, soovitatav. Ka maaalgkoolides tuleb jääda 6 aastase kursuse juurde.

3. Eelnõu § 47 esitatud redaktsioonis võib raskusi tekitada paljudele valdadele, kui sunduslikud õppevahendite ja raamatute nimestikud sisaldavad kallid ja palju esemeid. Peale tarviduse pedagoogilisest seisukohast tuleb arvestada ka võimalus-

tega krediidi suhtes, mispärast selle paragrahvi pehmendamiseks tuleks lisada selle lõppu juurde „võimaluste kohaselt“.

4. Eelnõu § 57, mis seletuskirja järele küll ajutise iseloomuga, on ka ajutiseks vastuvõtmatu sellepärast, et väga tähtis tegevus, õpetajate valimine ja ametist lahilaskmine, jääb seaduse poolt kindlaks määramata. Kui õppejõudude teenistus-seadust ei jõuta ära oodata ja õpetajate valimisi ja vabastamisi tahetakse kõneall oleva seadusega lahendada, siis peaks § 57 fikseerima ära praegu maksva korra.

Koolide järelvalve seaduse eelnõu kohta otsustatakse Riigikogu Haridusekomisjonile saata omal ajal Liidu juhatuse poolt vastuvõetud seisukohad, juurdelisades Pärnu Maavolikogu seisukoht koolinõunikkuude arvu vähendamise vastu.

Pedagoogiumi seaduse eelnõuga tutvumise järele selgus, et see seadus otsekohe omavalitsusi ei puuduta, mis pärast Liidu juhatuse tarvidust ei näe oma seisukohti avaldada.

Avalikkude õppeasutuste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasude seaduse muutmise seaduse kohta võtab Liidu juhatuse järgmise seisukoha:

Vabariigi Valitsuse poolt 20. märtsil s. a. Riigikogule esitatud „Avalikkude õppeasutuste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasude seaduse muutmise seaduse“ eelnõu § 26, pannes vastava paranduse juures 20% keskkoolide õppejõudude palgast kooliülevalpidaja kanda, võib küll riigi eelarve seisukohalt kasulik olla, veeretades vastutuse õppemaksu suuruse eest kooliülevalpidaja omavalitsuse peale, sest õppemaksu tõstmine on selle seaduse elluviimise paratamatu tagajärg, kuid omavalitsused paneb ta võimatusse seisukorda, rääkimata selle seaduse mõjust keskkoolide võrgu väljakujunemise peale. Kõikide omavalitsuste eelarved on juba vastuvõetud ja nendes puuduvad krediidid keskkoolide õpetajate palkade maksmiseks, mispärast omavalitsuste peale pandava keskkoolide õppejõudude palgast osa maksmine 1. aprillist s. a. osutub täiesti võimatuks. Eeldus, et omavalitsused teostavad Vabariigi Valitsuse endise kavatsuse, tõstavad õppemaksu, ei lahenda küsimust, sest õppemaksu saab tõsta ainult tuleva kooliaasta kohta, mille õppemaksud heal juhul tulevad kokku alles jõuluks. Üle poole aasta ei ole omavalitsustel millegiga keskkoolide õppejõududele oma summadest palka

maksta, kui ka lisakrediidid eelarvesse võetakse õppemaksu kõrgendamise näol.

Et õppemaksu kõrgendamine õpilaste arvu tuntavalt alandab ja see omakorda osa keskkoolide sulgemise peale välja viib, see on selge, kuid see tulemus võib keskkoolide võrgu väljakujundamise täiesti juhulikuks teha. Sellepärast oleks palju kindlam abinõu kulude kokkuhoius keskkoolidest tarviliku osa otsekohe sulgemine.

Teiseks otsustab Liidu juhatuse tähelepanu juhtida seaduse eelnõu § 28 peale, mis, pannes asetäite tundide tasu maaalgkoolides maaomavalitsuste peale, toob maaomavalitsuste kanda uue kulu tulu näitamata.

Liidu 1930 a. aruanne võetakse vastu esitamiseks revisjoni komisjonile ja Liidu nõukogule.

Liidu nõukogu koosolek otsustatakse kokku kutsuda teisipäeval, 5. mail kell 10 homm. Tallinna, Harju maavalitsuse saali järgmise päevakorraga:

1. Avamine ja koosoleku juhatuse valimine,
2. Liidu 1930 a. aruanne,
3. Liidu 1931 a. eelarve,
4. Omavalitsuste maade suuruse küsimus,
5. Määruse eelnõu ehituste kohta maal,
6. Määruse eelnõu ehituste kohta suvi- ja ravitsuspaikades,
7. Määrus avalikkude ehituste kohta,
8. Teise astme maaomavalitsuse reform,
9. Päevakorda tõusvad küsimused.

Liidu sekretäri küsimuses peale pikemaid kaalutlusi juhatuse otsustab: 1) Liidu sekretäri kohustetäitjaks valida Hans Taklai, 2) senine sekretäri ajutine kohustetäitja K. Vaht vabastada ametist, H. Taklai ametisse astumise päevast, 3) arvesse võttes seda, et igal uuel ametisse astujal on raske otsekohe tabada tööjärge ja lahendada senini tundmata küsimusi, paluda endist Liidu sekretäri H. Aviksoni, kellele Liidu tegevusesse puutuvad küsimused tuttavad, peasekretärina nõuandjaks ilma palgata.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatuse koosolek 21. aprillil 1931 a.

Koos oli kuus juhatuse liiget. Päevakorras 14 küsimust.

Elanikkude registreerimise asjus valdades, mis on kujunenud raskeks sundsliku registreerimise korra ärakaotamisega ja mille tõttu on vallavalitsustel võimata leida isikuid, kellele on

tarvis kättetoimetada igasuguseid kutseid ja teadaandeid, juhatus, Kuremaa v/v. ettepanekul, leiab, et see on hädavajaline uuesti sisse seada ja otsustab palvega selles asjas Kohtu- ja Siseministeeriumi poole pöörata.

Valla maade alalhoidmise küsimuses otsutatakse, Audru v/v. ettepanekut aluseks võttes, esineda Põllutöministeeriumi ees palvega, et pooleli olevad valla maade planeerimised saaks endise korra põhjal seisma pandud, et võimaldada omavalitsuste maaga varustamise seaduse põhjal maade küsimust lahendada ja ühtlasi paluda Põllutöministeeriumi, et viimane koostaks vastavad juhtnöörid omavalitsustele maade saamise nimekirjade esitamiseks.

Liidu uueks liikmeks registreeritakse Võru vald.

„Maaomavalitsuse“ eelmiste aastakäikude omandamise hõlbustamiseks otsustatakse kuni 1. juulini s. a. neid anda 50% hinnaalandusega.

Eesti Panga peakoosolekule määratakse Liidu esindajaks H. Lauri.

Soome-Ugri kongressile Helsingis 16.—18. juunini s. a. otsustatakse Liidu esindajat mitte saata, Liidu liikmetele kongressist osavõtu tingimised teatavaks teha „Maaomavalitsuses“.

Maavalitsuste kui II. astme omavalitsuste reformi asjus tutvuneti kogutud materjalide ja kavade, määrati kindlaks referendid selle küsimuse üle Liidu nõukogu koosolekuks,

kuna kindlate seisukohtade võtmise enne Liidu nõukogu juhatus enneaegseks peab.

Teised küsimused olid enam-vähem seotud Liidu sisemise asjaajamisega.

E. Maaomavalitsuste Liidu liigetele.

Fenno-Ugria kultuur-
kongressi asjus.

Helsingis peetakse 16.—18. juunini s. a. IV. Soome-Ugri kultuurkongressi ära. Kongressi Eesti toimikond on pööranud E. Maaomaval. Liidu poole järeloküsimisega, kes Liidu esindajatest ehk tema liigetest kongressist osavõtaksid.

Kirjavahetuse ärarahoidmiseks teatab Liit asjast huvitatuile, et kongressist osavõtu maksu ei ole. Kongressist osavõtta soovijatel tuleb täita vastav registreerimiskaart, mida saab „Fenno-Ugria“ büroolt, Lai uul. Nr. 1 Tallinnas, ja see sellesama aadressi järele saata 1-ks maiks ühes 1 krooniga registr. kulude katteks.

Kongressi 15 erialast on omavalitsustegelastele tähtsamad: Rahva tervishoid, rahvamajandus ja ühiskondlik hooldus ja muu sotsiaalne tegevus.

Kongressile järgneval päeval on Helsingis laulupidu. Peale selle järgnevad soovijatele ringreisid alandatud hindadega. Ekskursiooni tasud tulevad maksta 1-ks juuniks „Fenno-Ugria“ nimele. Ekskursioone on 8, 1/2—9 1/2-päevalised, selle järele ka hinnad III. kl. ülespidamise ja kõigi kuludega 95—2210 Soome marka.

E. Maaomaval. Liidu juhatus.

Riigikohtu seletused.

Millal peab olema koostatud vallavolikogu protokoll?

Raasiku vallavolikogu otsustas nõuda küüte naturaalkohuslastelt tasuta ja teede jaotamisel osa teekohuslasi vabastas teede parandamisest üldse, teede jaotamist ei toimetand proportsionaalselt maksuüksustele ja võttis üldise jaotuse alla ka avalikud erateed. Need otsused, kui vastolulised Küütide ja Maanteede seadustega maavalitsus protesteeris rahukohtus. Rahukohtunik rahuldus protesti, kuid sellega ei leppind Raasiku vallavolikogu, kes oma voliniku kaudu andis revisjoni protesti riigikohtule. Oma protestis volikogu vo-

linik seletas, et küütide asjas olevat mõeldud majanduslikke vedusid ja et teede jaotamise otsuses olevat redaktsioonilised vead.

Riigikohus oma otsuses 5. XII. 30 (Adm. toim. Nr. 888-I — 1930) seletab:

„Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab Riigikohus, et rahukohtuniku kaevatud otsuse tühistamiseks ei ole alust. Vallavolikogu otsused, millega määratakse valla liikmete kohustusi, peavad olema täpsed, selged ja kooskõlas seadustega ka oma väljenduses. Vallavolikogu volinik võtab ise õigeaks, et vallavolikogu otsustes tarvitatud väljendused ei

ole seadusepärased, seletades vaid, et sisuliselt olevat otsused mõeldud seadusepäraselt. Asja uuesti otsustamisel vallavolikogus tulebki selle eest hoolitseda, et otsu-

sed ei oleks mitte üksnes seadusepäraselt mõeldud, vaid seadusepäraselt ka väljendatud.“

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 24. Vallakohtu kassaraamatu ja üksikarvete raamatu pidamise kohta.

Kohtu- ja Siseministeriumi kodifikatsiooni osakonna poolt 1930 a. väljaantud „Juhatuskiri Vallakohtule“ § 41 järgi on näha, et vallakohtu kassaraamatusse tuleb kanda „väärtpaberid“ kuid ei selgu, kas eraisikute võlakohustused, hoiuraamatud, end venevalitsuse kuldrahad ja muud tähtsad dokumendid ka kassaraamatusse kanda tulevad, vaid sellest räägib ainult § 50, et neid hoitakse alal kassas. Palun vastata, kas vallakohtu kassaraamatusse tulevad kanda ka eraisikute võlakohustused, hoiuraamatud, end. Venevalitsuse kuldrahad jne., kui ei, siis kas erinimekirja nende jaoks on tarvis pidada või on selleks üksik arvete raamat?

Kas § 47 tähendatud üksikarvete raamatusse tulevad sissekanda ainult sarnased kohtu aktid, milliste järgi raha summad sissetulnud, või tulevad ka need sissekanda, milliste järgi hoiuraamatud või väärtasjad on kohtu kappi hoiule võetud selle peale vaatamata, et rahalisi läbikäike ei ole?

A. S.

Vastus:

Kassaraamatusse kantakse ainult raha ja väärtpaberid (Juhatuskiri valla kohtutele, § 41), kuna üksikarvete raamatusse (vara koosseisu lahtrisse) — ka kõik muu § 47 loetatud vara. Sissekanded üksikarvete väärtusse tehakse olenemata sellest, kas oli rahaline läbikäik või mitte.

Küsimus Nr. 25. Valla kodanikkudele teatete kätteenandmise korra kohta.

Alati saadetakse teiste ametasutuste poolt vallavalitsuse läbi kodanikkudele allkirja vastu kätte andmiseks mitmesugusi teateid ja õiendusi, näit. käsk- ja tagaselja jaotuseid, täitelehti, ostumüüglepinguid jne.

Kas vallavalitsustel on õigus asjaosalist isikut kutsuda vallamaia neid vastu võtma, või peab ta need isikule kodusse kätte toimetama?

K. Vallasekretär.

Vastus:

Tuleb kätte toimetada, kui seadus teist korda ette ei näe.

Teie kinnitate

oma liikumata ja liikuvat varandust
tuleõnnetuse vastu
kõige soodsamatel tingimustel

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A./S.

„OMA“

mis on omavalitsuste ühine kinnitusettevõtte ning mille tegevusest saadud tulud omavalitsuste kaudu rahvale tagasi lähevad.

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid üle Kr. 368.000.—.

Seltsi juhatus: Tartus, Riia tän. 41, oma majas, kõnetr. üldine 3-44 juhatus 5-62.

Peaagentuur: Tallinn, Harju tn. 48, kõnetr. 18-58.

Agendid kõigil pool.

Kuulutakse maksvusetakst:

1) Kristjan Neeroti hobusepass, väljaantud Kastre-Võnnu vallavalitsusest 25. juulil 1924 a. Nr. 52 all, hobuse tundemärgid — täkk, mustjas-kõrb, tagumised jalad alt valged.

2) Liine Tõnnissoni pärandustombu hobusepass, väljaantud Kastre-Võnnu vallavalitsusest 19. jaan. 1921 a. Nr. 455 all, hobuse tundemärgid — valge, ruun.

3) Hermann Kanne hobusepass, väljaantud Esna vallavalitsusest 12. apr. 1928 a. Nr. 3 all.

4) Karl Hindrikindi hobusepass, väljaantud Särevere vallavalitsusest 13. novembril 1923 a. Nr. 47 all.

5) Alfred Hansu p. Kadaka hobusepass, väljaantud Ropka vallavalitsusest 15. aug. 1930 a. Nr. 6 all.

6) Juhan Andrese p. Peepi hobusepass, väljaantud Ropka vallavalitsusest 8. dets. 1920 a. Nr. 38 all.

7) Elisabeth Kärreuse hobusepass, väljaantud Saksi vallavalitsusest 13. oktoobril 1927 a. Nr. 134 all.